

Welkom viering 100 jaar vrouwenkiesrecht in Gouvernement aan de Maas op 8 maart 2019

Beste dames,

Welkom in het Gouvernement aan de Maas.

Wat goed dat u op de internationale vrouwendag juist hier – in hart van de Limburgse democratie – komt vieren dat Nederland 100 jaar geleden koos voor het algemeen kiesrecht.

Want daar zat toen best wel een aardig Limburgs randje aan.

De Tweede Kamer stemde in 1919 immers in grote meerderheid vóór, nadat Charles Ruys de Beerenbrouck zich in zijn eerste regeringsverklaring van november 1918 nadrukkelijk had uitgesproken voor dat vrouwenkiesrecht.

Dus wie weet hoe lang Nederland daarop nog had moeten wachten, als toen géén Limburger aan het roer had gestaan...

... Want Ruys de Beerenbrouck was de allereerste minister-president van het land geboren en getogen in ons Limburg...

Maar daarnaast, beste dames, kende Limburg toen maar liefst drie primeurs op dat democratiseringsfront...

Want de **allereerste vrouw die in Nederland haar stem uitbracht** was namelijk de **Zuid-Limburgse Elise Spauwen**.

En wel op 15 mei 1920 als vrouw van de burgemeester van Gronsveld bij een tussentijdse gemeenteraadsverkiezing.

Ook kende Limburg in de persoon van de **Roermondse Mathilde Haan**, het **allereerste vrouwelijke gemeenteraadslid** van het land.

Zij werd in mei 1919 gekozen op basis van het passief kiesrecht, waarmee vrouwen zelf nog niet mochten stemmen, maar wel gekozen mochten worden...

...Er zouden dat jaar nog 87 vrouwen volgen, maar zij trad als allereerste toe tot de gemeenteraad van Roermond.

Waarmee ze overigens meteen bewees dat vrouwen in de politiek wel degelijk het verschil kunnen maken.

Geheel in stijl met de leuze waarmee de vereniging voor vrouwenkiesrecht eerder campagne voerde, en wel 'laat mij binnen, ik breng nieuw licht.'

Want één van haar eerste voorstellen luidde om vrouwen van gemeentewerklieden te informeren over de hoogte van het loon van hun man....

En de derde primeur lag in handen van de **Valkenburgse Stiena Ruypers-Erens**, die - samen met een dame uit Oostzaan - de **allereerste vrouwelijke wethouder in** Nederland werd.

Op 2 september 1919 'promoveerde' ze als vers gekozen raadslid al meteen tot bestuurder.

Al moest de gemeentesecretaris daar nog zijn weg in vinden als hij in zijn notulen een duidelijk onderscheid maakt tussen de twee wethouders die Valkenburg toen rijk was:

in het geval van de man schreef hij wethouder Herwarts, in het geval van de vrouw, mevrouw Ruypers, zonder haar functie te noemen..

Een pikant detail daarbij, beste dames, was dat zij in die tijd als gehuwde vrouw eigenlijk handelingsonbekwaam was.

Wat zoveel betekende dat ze zelf nog niet eens een paspoort mocht aanvragen, maar wel haar gemeente mocht besturen.

Een jaar later werd ze als oudste wethouder – Stiena was toen 63 – ook de **allereerste loco-burgemeester** van het land.

En ook dat was juridisch gezien best bizar, want volgens de gemeentewet van 1904 konden enkel mannen burgermeester worden.

Want deze stond immers óók aan het hoofd van de politie en brandweer. En dat zou een vrouw fysiek en geestelijk toch niet aankunnen...?

Het was een wet die pas in 1931 zou worden aangepast, maar ondertussen niets zei over loco-burgemeesters, dus Stiena kon bij gelegenheid toch gewoon de burgemeestersketen omhangen...

Kortom dames, die democratiseringsslag van 100 jaar geleden begon toch een beetje hier in Limburg...

Maar vooruit, wat hier natuurlijk echt begon – hier in Limburg, hier in Maastricht, hier in het gouvernement – is Europa. (U zag het misschien al staan op het plakkaat naast de ingang.)

Het is immers in de zaal hier beneden dat op 9 december 1991 mannen als Francois Mitterand, Helmut Kohl en onze Ruud Lubbers onderhandelen over een meer verenigd Europa met die ene munt en het euroburgerschap. En ja, het waren enkel mannen...

Net zoals het enkel mannen waren die enkele maanden later hier – in het midden van deze zaal – hun handtekeningen kwamen zetten onder het bijbehorend Verdrag van Maastricht. Want geen van de ondertekenende ministers van Buitenlandse Zaken en Financiën was op die 7e februari 1992 vrouw...

Enkel mannen dus, al is die Eurotop van 9 december 1991 misschien wel gered door één vrouw...

En die ene vrouw was mijn voormalige bazin Koningin Beatrix, die de regeringsleiders die dag een chique lunch wilde aanbieden op het hier nabij gelegen Chateau Neercanne.

Ruud Lubbers vond echter dat de onderhandelingen zo stroef verliepen, dat wat hem betreft het driegangenmenu een broodjesmaaltijd moest worden.

Maar daar stak de majesteit een stokje voor: zij als gastvrouw zou wel bepalen hoe lang die lunch zou duren...

...En het was haar lunch die de sfeer behoorlijk versoepelde. Bovendien hield zij een speech waarin ze uitsprak dat haar beeltenis op de Nederlandse munt best mocht sneuvelen voor één gezamenlijke Europese munt...

Ofwel beste dames: óók Europa is veel te belangrijk om alleen aan mannen te laten. Net zoals Els Borst dat altijd al zei over de politiek.

En dat geldt natuurlijk ook voor de Limburgse politiek.

Waarvan u en ik helaas moeten constateren dat het aantal vrouwen in die politiek - ondanks die mooie primeurs van 100 jaar geleden – hier helaas nog achterblijft.

Zeker wat het aantal vrouwelijke gemeenteraadsleden betreft, bungelt Limburg landelijk gezien toch een beetje in de laagste regionen.

Natuurlijk kennen we een paar positieve uitschieters – zoals Valkenburg en Maastricht met ruim 40 procent vrouwen in de raad – maar door de bank genomen zitten we met een Limburgs cijfer van 24,6 procent toch nog flink onder het landelijk gemiddelde van 31,7 procent vrouwelijke gemeenteraadsleden.¹

Moeten we in Limburg dan maar de Duitse deelstaat Brandenburg volgen? Waar partijen vanaf volgend jaar verplicht zijn even veel vrouwen als mannen op de kieslijst te zetten? Om zo meer vrouwelijke volksvertegenwoordigers te krijgen?²

Zou dat helpen?

Zou dat de Limburgse politiek minder macho maken?

Want onderzoek leert niet alleen dat

- vrouwen zich minder snel kandidaat stellen – ze worden liever gevraagd;
- en dat ze sneller vertrekken – vanwege tijdsgebrek en ervaren werkdruk;
- maar óók dat de Limburgse politiek nog te zeer een machowereld is waarin vrouwen zich minder thuis voelen.

Of zoals hoogleraar lokaal bestuur van de Universiteit Maastricht – Klaartje Peters – zegt: “vrouwen storen zich meer dan mannen aan de profileringsdrang, aan het haantjesgedrag.”

Onderzoek leert haar echter ook dat het niet gemakkelijk is een eenmaal gesetelde politieke cultuur te veranderen. Al ziet ze daarvoor wel een mooie rol weggelegd voor vrouwelijke burgemeesters...

En wat dat betreft gloort er dan natuurlijk wél weer hoop in Limburg. Want qua aandeel burgemeesters verkeren we absoluut niet meer in de achterhoede.

In tegendeel. Sinds mijn aantreden in 2011 heb ik zelfs meer vrouwelijke burgemeesters benoemd dan mannelijke...

Nou zou u dus kunnen zeggen: tot ons spreekt nu dus een bijzonder vrouwvriendelijke gouverneur... Maar dat zou toch iets te veel eer zijn...

Want het zijn vooral de gemeenteraden die vandaag de dag graag de wens voor een vrouw opnemen in de profielschets voor een nieuwe burgemeester. En – nog veel belangrijker: er dienen zich gewoon steeds ‘vaker en meer’ goede vrouwelijke kandidaten aan...

¹ Bron: vrouwen in het lokaal bestuur, 27 december 2018

² Bron: NRC 1 februari 2019, Brandenburg: verplicht evenveel vrouwen als mannen op kieslijst

En dan gaat er toch langzaam maar zeker iets veranderen. Ook aan die mannencultuur die vrouwen weerhoudt politiek actief te worden.

Want sinds de laatste gemeenteraadsverkiezing heeft Limburg wél meer vrouwen als wethouder.

Telden we na de voorlaatste gemeenteraadsverkiezingen in 1914 slechts 13 procent vrouwelijke wethouders, sinds de laatste zitten we op ruim 21 procent.³

Nog steeds 5 procent onder het landelijk gemiddelde, maar het gaat de goede kant op.

Ook de aankomende provinciale verkiezingen krijgen een iets vrouwelijker randje.

Het aantal vrouwelijke kandidaten is met 3 procent licht gestegen (waarmee we veel dichterbij de buurt komen van het landelijk gemiddelde van 31,8), maar ... qua aantal vrouwelijke lijsttrekkers lopen we dit keer licht voor de troepen uit.

Is het landelijk gemiddelde 25 procent, wij zitten met 4 vrouwelijke lijsttrekkers - op de 13 - op 30 procent.⁴

Cijfers die dus iets beter worden, maar nog niet opperbest. Er blijft nog een wereld te winnen voor vrouwen in de politiek. Óók honderd jaar na het besluit om vrouwen die wereld te gunnen...

Maar wie kan er beter vrouwen overtuigen om politiek actief te worden dan u die zelf al actief bent en zoals vandaag andere vrouwen mee op sleeptouw neemt...

En wie nu dus nog niet actief is, zou ik willen zeggen: laat u vandaag inspireren.

Vraag u bijvoorbeeld samen af - als u straks voor het enkel door mannen getekende Verdrag van Maastricht staat - hoeveel minder weeffouten in deze geboorteakte van de Europese Unie hadden gezeten... als meer vrouwen dan enkel onze Koningin zich hiermee hadden bemoeid...

Dames, ik wens u samen een bijzonder bevlogen dag, te beginnen hier in het hart van de Limburgse democratie.

En nogmaals: welkom!

³ Bron: vrouwen in het lokaal bestuur, 27 december 2018

⁴ <https://openstate.eu/nl/2019/02/kandidatenlijsten-provinciale-statenverkiezingen-beschikbaar/>